

INNLEGG I UTENRIKSDEBATTEN TIRSDAG 7.12.1982

Ærede President,

Av de mange internasjonale spørsmål som i dag opptar Regjeringen meget sterkt, vil jeg gjerne få ta utgangspunkt i skjebneproblemet nedrustning, fred og sikkerhet i vår egen del av verden.

Det er skuffende at mange argumenterer som om Norge skulle være delt i to leire; for eller mot fred; for eller mot nedrustning; for eller mot atomvåpen. Man bruker ordet "fredsbevegelse" som om det skulle være noen som ikke er glødende opptatt av fred. Alle burde erkjenne at man ikke er uenige om målet, men om hvorledes vi kan bidra til nedrustning og varig fred. Ansvarlige politikere burde vel føle en felles forpliktelse til å gjøre det klart hva vi er enige om og hva vi ikke er enige om. Vi er enige om at Norge vil gjøre alt det vi kan for å stanse atomopprustningen og snu den til nedrustning. Striden gjelder hvorledes vi kan bidra til å stanse atomopprustningen, uten samtidig å gi en part en overlegenhet som kan føre til katastrofe.

Når det gjelder atomstyrkene i Europa mener Regjeringen at den linje som samtlige NATO-land samlet seg om i 1979 er den eneste blant de tanker som er lansert som kan føre til målet. Og hvorfor skulle vi skifte strategi i nedrustningsforhandlingene midt i løpet, der vi er nå? Ustø kurs er farlig i sikkerhetspolitikk.

Fordi dette ustanselig blir misforstått, må jeg igjen få understreke følgende: NATO ønsker å "fryse fast" atomstyrkene på et vesentlig lavere nivå enn dagens. NATO satser for å oppnå en avtale med Sovjetunionen som både reduserer de overlegne sovjetiske atomstyrkene i Europa, og setter tak over styrkene på begge sider. For å få til dette stiller man Sovjetunionen overfor valget: Enten en avtale om nedrustning, og like store styrker i øst og vest, eller nye våpen i vest, for å gjenopprette balansen på den måten. Dette er den forhandlingsstrategi som alle større partier i Norge har gitt sin tilslutning til, og som man nå følger under forhandlingene i Geneve.

Det omstridte forslaget til resolusjon i FN om "fastfrysing" av atomstyrkene på nåværende nivå, er utformet slik at det etter NATO's mening kommer i strid med denne nedrustningsstrategien. Man burde kanskje ikke gjøre akkurat dette resolusjonsforslaget til noen hovedsak. Men la meg likevel peke på at hvis man skulle etterleve dette forslaget, ville det gi Sovjetunionen sikkerhet mot nye atomvåpen i vest, selv om Sovjetunionen ikke reduserer sine overlegne atomstyrker i Europa. Resolusjonen ville dermed ta bort presset for en reduksjon av de sovjetiske styrkene. Selv om hensikten med forslaget er å medvirke til en nedrustning, vil virkningen kunne bli den samme som en godtagelse av det enorme arsenal av SS 20-raketter som Sovjetunionen har bygd opp. Man ville fryse fast resultatet av en forsert sovjetisk atomopprustning, og måtte gå over fra de pågående forhandlinger til tidkrevende forhandlinger om kontrollen med en "frysing" på et altfor

høyt styrkenivå. Det ville svekke mulighetene for en reduksjon av styrkene, det vil si svekke mulighetene for å nå frem til en "fastfrysing" på et lavere rustningsnivå.

Jeg tror det kan være av interesse hva den høyt respekterte danske sosialdemokrat, tidligere utenriksminister K.B. Andersen nylig uttalte om dette:

"Dette er ikke en diskusjon for eller imot atomvåpen. Dem er alle imot. Spørsmålet er, hvordan vi slipper av med dem Og her er det, at FN-resolusjonen kommer helt skjevt inn i billedet. Den trekker teppet vekk under forhandlingene i Geneve."

Dette er begrunnelsen for at samtlige NATO-land unntatt Hellas, Island og Danmark stemte mot denne resolusjonen ved den forberedende behandlingen i FN. De mener at hvis man vil etterleve en slik resolusjon, vil den motvirke den reduksjon av atomstyrkene som NATO samlet arbeider for.

De nordiske land hadde tre ulike standpunkter til dette resolusjonsforslaget. Men det er ikke nytt at de nordiske land opptrer ulikt i sikkerhetspolitikk, heller ikke i FN. Det burde ikke kunne overraske noen at Norge i et sikkerhetspolitisk spørsmål stemte sammen med de aller fleste NATO-landene, selv om de nøytrale land i Norden hadde et annet standpunkt.

Men la oss ikke overdrive uenigheten om denne sak i denne forsamling: Ingen av de større partier har anbefalt

å stemme for resolusjonen om fastfrysing av atomstyrkene på nåværende nivå. Uenigheten mellom disse partier gjelder bare hvorledes man under en spesiell votering best kan gi uttrykk for at man ønsker nedrustning, og "frysing" på et lavere nivå enn dagens. Det må også være naturlig å trekke den slutning at et bredt tverrpolitisk flertall fortsatt står bak den forhandlingsstrategi NATO følger; nemlig at Sovjetunionen må velge mellom enten reduksjon av egne atomstyrker, eller nye våpen i vest for å gjenopprette balansen.

Det er naturlig, men farlig å tro at man kan sikre freden ved selv å avstå fra nye våpen, uansett hva Sovjetunionen gjør. Det ville skape en så stor sovjetisk overlegenhet at det kunne friste sovjetiske ledere i fremtiden til utpresningspolitikk overfor vesten. Nettopp en slik situasjon kan skape den gnist som kan tenne en verdensbrann. Det er ikke nytt i historien at ensidig rustningsbegrensning kan føre til krig.

Dette resonnement møter ofte den i og for seg naturlige motforestilling at supermaktene for lengst har atomvåpen nok til å utslette hverandre mange ganger, og at det derfor ikke kan være behov for flere atomvåpen. Men det er ikke flere atomvåpen det er tale om i Vest-Europa, men utskifting av eldre. USA har redusert antallet atomstridshoder i Europa, mens Sovjetunionen har økt sitt antall kraftig. De nåværende atomraketter i Vest-Europa kan ikke nå Sovjetunionen. De nye sovjetiske atomrakettenes kan derimot nå hele Vest-Europa, og kan ramme Norge selv om de blir flyttet til Asia. Det er

denne farlige ubalanse NATO mener at man må få slutt på, enten ved at Sovjetunionen reduser sine styrker, eller ved utskifting av atomstyrkene i Vest-Europa.

Norges holdning til disse spørsmål er altså fortsatt den samme som da NATOs såkalte "dobbeltvedtak" ble fattet i 1979. Tidligere regjeringer har ment at oppfølging av dobbeltvedtaket er fullt forenlig med en politikk for gode forbindelser også med vår største nabo. Den nåværende regjering har understreket det samme ved ordene i Trontalen om at "det vil bli lagt vekt på et godt naboforhold til Sovjetunionen".

Jeg vil gjerne også si noen ord om olje og gass som mulighet og problem i naboforholdet. Enkelte norske kommentatorer har arbeidet seg selv inn i den misforståelse at Regjeringens holdning til striden om sovjetiske gassleveranser til Vest-Europa har kollidert med den nevnte positive grunnlinje i forholdet til Sovjetunionen. Det er vanskelig å forstå hvorledes slike misforståelser kan oppkonstrueres, men det kan kanskje likevel være behov for å korrigere dem.

Norge har ikke møtt reelle politiske vanskeligheter på noen side på grunn av sin nøkterne holdning til den beklagelige strid som man hadde, mellom USA og Vest-Europa, vedrørende byggingen av en gassledning fra Sovjetunionen til Vest-Europa.

Regjeringen har heller ikke ønsket å bringe Norges ressurser inn som noe virkemiddel i en sikkerhetspolitisk

strid. Derimot har vi funnet det riktig å gi faktiske opplysninger om hvor lang tid det må ta før nye betydelige gassleveranser fra Norge til Vest-Europa kan komme i stand. Samtidig har vi orientert om at vi på et senere tidspunkt vil kunne spille en betydelig økt rolle for Vest-Europas gassforsyninger. Det er et faktum at dette kan gjøre Vest-Europa mindre avhengig av energi fra andre deler av verden. Det er ikke til å unngå at slike spørsmål spiller inn også i utenrikspolitiske overveielser i andre land. Men vi kan ikke se at noen kan ha noen rimelige innvendinger mot at vi tross dette gjør det som synes nødvendig for å sikre naturlige markeder for norsk gass i fremtiden.

Vår holdning til samarbeid mellom Norge og Sovjetunionen om oljevirkosomhet i Barentshavet er preget av den samme nøkterne økonomiske holdning, som gir det mest solide grunnlag for godt naboforhold på lengre sikt. Vi er for norske leveranser av varer og tjenester også til slik virksomhet, på forretningsmessige vilkår. At vi samtidig må ta vanlige forbehold om at vi vil overholde omforente regler vedrørende eksport fra vest til øst kan neppe overraske eller skuffe noen. Dette burde heller ikke behøve å skape vanskeligheter for en hensiktsmessig økonomisk forbindelse. Den politiske strid mellom øst og vest bør ikke hindre handel på vilkår som er til fordel for begge parter.

Til slutt noen få ord om samarbeidet mellom partiene om utenrikspolitiske spørsmål. Det kunne være fristende å tilbakevise detaljert og punkt for punkt beskyldningene

om at Regjeringen har vist for liten samarbeidsvilje. Etter mitt skjønn ville det ikke være vanskelig å vise at slike angrep ikke kan gis en holdbar begrunnelse. Hvis det skulle være ønske om det fra samarbeidsinteressert hold, kan jeg godt komme tilbake til dette. Men kanskje er det mest fruktbart at jeg nå innskrenker meg til en invitasjon til det nærmest mulige samarbeid i fremtiden, i de former som partiene i Stortinget måtte finne mest hensiktsmessige.